

YÚTOE TEÂKU

Enepone Teâku yutoxoâti ra koyuhópeti, koati po'ínu Vúnae Jesus xoko êno kuteâti koeku noíxone úti xoko Márku 6.3. Kene ya Átu 21.18 noíxoa úti itúkeovo Teâku inuxínoa ne itukéti imokónvokutike ya Njeruzálem. Hane pahúkino yútoe xapákuke xanena Itukó'oviti ákotine tôpi óvohikoku ya po'íhiko poké'e itóhineheoku vo'oku íkoitoponeokonohiko kotíveti.

Éxokoa Teâku neko xanena Itukó'oviti ákoyea itópoinoke xâne koyúhoyea kúveovohiko Itukó'oviti enepomo hákoti iyusêo itúkeovo koati kuvovâti yane kixoku itúkeovo, vo'oku mani kuteâti koeku muyôti uké'etine omíxone ákotine ehévákapu. Enepone xâne ikaná'uxoati ne kúveovo Jesus, iyúseo xoko kixoku itúkeovo, vo'oku ako iríkaka ne pi'âti, enepone kúveovo Itukó'oviti ne xâne, koáne ne ápeyea únati ítuke vo'oku kúveova.

1 ¹Yundóxinopinoe, undi Teâku, undi ovoxe Itukó'oviti yoko Vúnae Jesus Kristu. Mbahúkinopeanoe ra koyuhópeti, itínoe iyénonjapa júdeu itohíneheotine ya po'íkehiko poké'e.

Únati omínovike ne kotíveti koekúti vitoâne tarú'uxea úti

²Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, aélokenoe yokóvo enepo vikanôe ákoti tôpi kó'iyevovoku kotíveti koekúti, ³yexoâti ne pôreupo hixepókono kívivoxo Vúnae, vo'oku iteáne terú'uxi uhá koêti, itínemo itukóvo xâne ákoti kamuyá'ika isóneu, koane ákotimaka aukápapu ikéne ya hókea Vúnae. ⁴Enepone ákoyea kemúya'ika iséneu, koane ákoyea yaúkapapu ikíni, síkeanamaka ápeyea pôreupo xikóyokenoe. Yane koati yúsotinemo ikéneke Vúnae. Itínoemakamo koati ponóvoti, ákoti konokínovopiti ikéneke Vúnae.

Kíxoaku úti vépemea ne Itukó'oviti isoneúti ukeâti ya xokóyoke

⁵Enepo áva xâne xepákukenoê konókoti isoneúti, yusikóne épemea xoko Itukó'oviti, yoko porexoâtimo vo'oku usó kóye Itukó'oviti poréxea koêkuti epemoâti ákoti akamá'ayea, ákotimaka kateyákavi. ⁶Itea enepone epemoâti, konokoâti kutípeaxo yumópeamo Itukó'oviti. Ako yusíka “Yumopónutiperameamo?” kó'iyea isóneu. Vo'oku enepone xâne koetíneye isóneu, kutí kôe úne ya mar ixómoti ovoxókovo ya koêkuti iyónoaku ihunóvoti. ⁷Enepone xâne koetíneye isóneu, hako ikutíxa yumopâtimo Vúnae enepo apê épemone xokóyoke. ⁸Koáhati ákoti tiú'íko isóneu. Pi'á kôe yónoku ne isóneu, epó'oxo ako exa nókone kó'iyea ya uhá koeti vékoku.

(Teâku 1.6)

Hú kôe ne vóvea yara kúveu mêum

⁹Enepone po'ínu ûti ikéneke Kristu ákoti apeínoati, hane itúka elókeinoke okóvo itúkeovo kapáyasokone Itukó'oviti. ¹⁰Kene ne xâne ênoti apeínoati, aélokene okóvo koeku koúhupu'ikinoia Itukó'oviti ákoyea payásoko nonékuke vo'oku apeínoati. Vo'oku kuteâti koeku hiu hí'e hú kó'yeya uké'eyea, kúteanemaka koêku ne xâne ênoti apeínoati. ¹¹Vo'oku paya'íne káxe, kotuné'exao, isónuheo ne hí'e. Yanê'e irikóvotine hûu, uké'etine úhe'ene. Kúteanemo koêku ne xâne ênoti apeínoati, koêkutimo káxe koeku yuíxeovo âha itúkea, uké'etinemo.

Úkeaku vahevévokoti

¹²Koati únatimo koêku ne xâne ákoti kamuyá'ika isóneu, itoâti tarú'uxea ne tiú'iti koekúti veínokonoke hixópeokono. Vo'oku itáne tarú'uxea uhá koêti, ko'ipâratimo kutí koeti koati uhé'ekoti kôroana, enepone inámapoti apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti. Yoko enepone xâne ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti, énomonemo ikó'iparaxoa Itukó'oviti, kuteati yúho kíxeaneye. ¹³Koêkuti xâne apêti váhere isóneu kahá'ati itúkea ákoti aunáti, hako koyuhôa itúkeovo Itukó'oviti ipíhea isóneuke kahá'ati noíxea itúkeamo váhere áko'o ákoyea. Vo'oku ako ikorókoti Itukó'oviti váhereke, epó'oxo ako kalíhuina opósikea Itukó'oviti íkorokea xâne. ¹⁴Haina Itukó'oviti kixoáneye, itea koati aháne ne póhutihiko xâne. Enepone xúnati kahá'ayeaxo, énomone mikukô xâne koane énomonemaka ikorókoa. ¹⁵Íhono isóneuke xâne inúxotike kahá'ayea itúkea váhere, ehane kurí'uxovoxo kahá'ayea itúkea, ehane itúkoa. Yoko pôreupo hunókokuke, énomone iyónopea ipihóponovokutike.

Úkeaku únati

¹⁶Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae ákoti omotóva ongóvo, hako yaupú'ikopovo. ¹⁷Uhá koeti koati únati koekúti yupihóvoti unáko, ainovo ukeâti xoko Ha'a úti fhae vanúke, enepone pahukoâti ápeyea uhá koeti uhapú'iti, enepone ákotimaka ipakápu, muhíkinova kalihú koeti kuteâti ko'ókoriyea noíxeokono ípokeovo yukureâti. ¹⁸Koati Itukó'oviti kaha'â itúkopeovi xe'éxapone, iko'ínamakopoviti ya emó'uke, enepone ainóvoti kaná'uti kixovókuti ovâti. Kixínovikeneye Itukó'oviti, kaha'ainoviti vitúkeovo kuteâti koêku ne koati inúxoti ha'i nonéti ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti mekúke. Énomone koéneye úti koeku vitúkeovo koati háxaepinoa Itukó'oviti ya xapa uhá koeti po'ínuhiko koéxokeu.

Konokoâti vitúkea ne kámone úti ya emó'uke Itukó'oviti

¹⁹Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae ákoti omotóva ongóvo, hako inotóva yokóvo rá'a: Péhutínoe, itíkapu xâne ú'uso koyêti kámokenoyea. Hako itikóvo húketi koyúhoyea, áko'o húketi ímainevo. ²⁰Vo'oku enepone imaínevoti, ako ponóvoti koekúti pôreu. Ako malíke'eka mani ahá'inovi Itukó'oviti. ²¹Hákoikopo itíko váhere úhepune miúyo. Kiríkapaikopomaka uhá koeti po'ínuhiko kó'iyevovoku vahe'évokoti. Síkeane itúkeovo emo'u Itukó'oviti exô kêku, enepone ihónotine iséneuke, vo'oku ápe xunáko nê'e kasása'ikopeopi koane iyónopeopi xoko Itukó'oviti.

²²Itíkapuikopo xâne yuixóvoti itúkea ahá'inopi Itukó'oviti emó'uke. Hákonoe pohu kamokenó kixêa mará'inamo yaúpu'ikapapu pe'okoâti itíkivo hokoti Vúnae. ²³Vo'oku enepohikone xâne pohu kamokenó kixoâti ne emo'u Itukó'oviti ákoti itukâ, hane koéneye xâne komomópovoti ya noixeóvoketike. ²⁴Pohu komomó kixópovo, ahikú koépeane, yanê'e inótopovane okóvo koêku neko noíxoneya. ²⁵Itea ako ákoeneye ne xâne yuixóvoti ne páhoenoviti Itukó'oviti, enepone ponóvoti kixovókuti yupihóvoti unáko porexó'oviti víteova ne váhere kixovókuti. Enepone xâne ixómoti koxuná'ixovo itúkea, haina pohúneta kamokenó kixoâti, itea koati ikaná'uxoati itúkea. Yoko xâne kuteâti, koati únatimo koeku nonékuke Itukó'oviti ya uhá koeti kixoku itúkeovo. ²⁶Koêkuti xâne po'okoâti itúkeovo hokoti Itukó'oviti, enepo hákoti exôa sayá'ikopea yúho, koati aupú'ikopovoti koane itukohí kíxoá hókea ne hó'e. ²⁷Enepone ínixone Itukó'oviti, Ha'a úti, itúkeovo koati kaná'uti koane sasá'iti kíxoaku hókea úti harâ'a: Koyóviyea uti kalivóno moyénoti yoko kixeóvovoti sêno ivokóvoti íma vekoti tiú'itike koekúti, koane huvó'oxea úti ya nókoneke, koánemaka kóhiyanayeova úti ne váhere kixovókuti maka hákone ikorókovi.

Ako yusika noívokoxea uti xâne

2 ¹Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ako yusíka neívokoxi xâne koeku itíkivo hokoti Jesus Kristu, enepone hána'iti ihayú'iuti Vúnae. ²Itukovo apêti hóyeno simôti ya imékovokuke apêti horóxona ôro yoko uhé'ekoti ípovo,

ina keno'óko po'i hóyeno ákoti apeínoati, ínati ívarerexexo ípovo, ³ enepo ivevákaxo ne únati ko'ípovoyea koane ixêa: “Unaém, ivétakapana yâye nonekúti ke atíke únati ivatákokuti” ixêa, kene ixêa ne ákoti apeínoati: “Xe'ó yáko yâko” itukapu “Vatahí yáko yâko” ixêa, ⁴ hainá'ikopo neivócoxoti xâne? Hainá'ikopomaka pahukóvoti kixeku ínixi po'ínuhiko xâne vaheréxinoatimaka iséneu? ⁵ Yakámokenonu, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae ákoti omotóva ongóvo, hainá'ikopo koati xâne ákoti apeínoati yara kúveu mêum noívokoxo Itukó'oviti itúkeovo yupihóvoti apeínoati xokóyoke vo'oku kúveova? Hainá'ikopomaka énomone yonopóhikomo natíxokuke? Koati énomonemo koéneye kuteátimaka koêku yuhóke Itukó'oviti, enepone koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne koyúhoti yonópokumo ne xâne ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti. ⁶ Inípono iséneu, itínoe ákoti itúkoake ne xâne ákoti apeínoati. Hainá'ikopomaka ne iríku ikotívexo kêku? Koati énomonehiko iyonópinoe nonékuke yuhókovokuti vaheréxinopiti ítuke! ⁷ Koane énomonemaka vaheréxinoa emó'u ne sasá'iti iha Kristu kitípone!

⁸ Itea koati únatimo ne ítike enepo itikâ ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea, uti xâne natíxoku, kuteâti ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Hako motovâ yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteâti ákoyea kemáxatikapapu, íxeanemakaye ne po'ínuhiko xâne” koêti. ⁹ Itea enepo neivákaxa xâne, koati pehukóvotimo. Hanemo kouhápu'iko pehúnevo neko páhoenovi Itukó'oviti emó'uke. ¹⁰ Enepo áva xâne koyuhoâti itúkea uhá koêti ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea emó'uke, itea áva kali póhuti koekúti ákoti itukâ, kóyeane ákoyea ítúka uhá koêti ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea. ¹¹ Vo'oku enepone yutoéti koêti: “Hako yaupú'iko míxone kepíneti múxone po'i xâne” koêti, énomoponemaka ne kixo'óviti: “Hako kepéko” kixó'ovi. Enepo hákoti kepíne múxone po'ínu xâne, itea itukapu kepékoti, kóyeane ákoyea ítúka ne sasá'iti páhoenovi Itukó'oviti vitúkea. ¹² Yane yiúho koane kixeku ítíkivo, ítíkapunoe seánati, vo'oku koati ihíkavoti kasasá'ikopotí pahúnevo úti, koitóvoviti ya mani vipíhoponeokono, veínoamo Itukó'oviti yúhoikopeovi vo'oku kixoku vitúkeovo. ¹³ Vo'oku enepone xâne ákoti okoseána po'ínu, ákomakamo okóseanakono yuhaíkapakana. Itea yuhaíkapakana ne seánati, ákomo píka. Koáhati únati ítuke.

Konókoti unátíyemaka ne vítuke koeku kúveovo uti Vúnae

¹⁴ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, kuti itópoino xâne koyúhoyea kúveovo Itukó'oviti enepo hákotimaka únati ítuke? Xâne koetíneye kúveova, yonópotiperameamo xoko Itukó'oviti? ¹⁵ Enepo áva po'ínu úti xoko Vúnae konokínovati ípovo áko'o níka itukovo káxe, ¹⁶ ina áva ya xepákuke kixoâti: “Aúhepepo iséneu. Huvá'axapi Itukó'oviti ya níke yoko ípevo” kixoâti, itea ákoti apáhuina póneake ya nókone, kutí'ikopo itópono kíxeaneye? ¹⁷ Kúteanemaka koêku ne koyúhoti kúveovo Itukó'oviti ákotimaka únati kixoku itúkeovo. Kuveóvoti kuteâti, hane koéneye muyôti uké'etine omíxone ákotine ehévákapu.

¹⁸ Ínani áva koêti: “Hane apê xikóyoke kívivo Itukó'oviti, kene únati ngxokú indúkeovo apê njokóyoke” koêti. Itea hara ngôe: Namo kíxoaye éxokeonu

kaná'uyexao kúveovo Itukó'oviti ne xâne ákoti únatinoe ítuke? Kene ûndi, énjokovo ngúveovoxo Itukó'oviti vo'oku únati índuke. ¹⁹Kitípoakopo ápeyea póhuti koati kaná'uti Itukó'oviti? Mbiú kôe kitípi, itea neíxipa, vo'oku muhíkova ne ovóxehiko Satánae, kutípoamaka nê'e koane yupíheovo honóno'okea vo'oku koati pikoti Itukó'oviti. ²⁰Iti ákoti isóneu, enjókopeatine ákoyea ítóponone kúveovo uti Itukó'oviti ákotimaka únati kixoku vitúkeovo. ²¹Noixó íxea ne Âbraum. Hainá'ikopo vo'oku ítuke ínixinoake Itukó'oviti ítúkeovo ponóvoti nonékuke? Énomone yaneko ítúkeaku yuhó'inoa Itukó'oviti enepo usó koyê koépekea Izáki, enepone xe'éxa, itukoâti ikó'iparaxoke Itukó'oviti ya átake. ²²Yokómomapihi koêku neko Âbraum ákoyea iríkaka neko kúveovo Itukó'oviti koánemaka ne ítúkea páhoenoa Itukó'oviti ítúkea. Koati vo'ókuke neko kixoku ítúkeovo éxokopeova Âbraum kúveovoxo Itukó'oviti. ²³Yanê'e, koúsokovone ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Koati kuvónoti Itukó'oviti ne Âbraum. Yane ínixoa Itukó'oviti ítúkeovo ponóvoti nonékuke” koêti. Ina koemáka: “Íhaxeokono ínikone Itukó'oviti ne Âbraum” koémaka. ²⁴Neíxoaneikopo, koati vo'oku kixoku ítúkeovo ponópinovo ne xâne nonékuke Itukó'oviti, kene haina pohúneti vo'oku pohu koyuhó kíxea kúveovo Itukó'oviti.

²⁵Kúteanemaka koeku Râbe mekúke, enepone mohîti sêno inúxtitike. Hainá'ikopomaka vo'oku kátarakea neko hóyenhiko kutí'inoke ponopóvoti nonékuke Itukó'oviti? Énomone neko hóyenhiko pahoéti komómoponea koêku ne poké'e mekúke, pahukoâmaka Râbe vekópea ya po'íke xêne koitóvati ya anáne. ²⁶Vo'oku enepone kúveovo Itukó'oviti ne xâne ákotimaka únati kixoku ítúkeovo xánena, hane koéneye muyôti uké'etine omíxone, ákotine ehévákapu.

Konókoti véxea sayá'ikopea yuho ûti

3 ¹Ítínoe mbo'ínu xoko Vúnae, unatíne ákoyea axú'ina xâne xepákukenoe oposíkotí payásoti itukéti imokóvokutike íhikaxea po'ínuhiko, vo'oku enepomo yuhaíkapavine Itukó'oviti vo'oku kixoku vitúkeovo, uti íhikaxeati emó'u, véxoá ákoyeamo íyuhixavi Itukó'oviti enepomo hákoti vitukôa kuteâti ne víhikaxone. ²Vo'oku kaná'uti enó'iyea pahúnevo ûti, heú koeti ûti, itea enepo áva xâne ákoti pahukápu ya yuhóke, koati itopónoati ne nókone kó'iyea epó'oxo koati éxoti herú kíxea sayá'ikopeovo. ³Vípíhinoake imoíne ne kámo maka akútípoavine. Yanê'e, véxoane koêku ne uhá koeti mûyo, viyonoâti ya koêkutike vâha viyónea. ⁴Yokómomapihimaka koêku ne koati hána'iti vatéke. Koati xúnati ihunóvoti iyonôa, itea kalíhuti ne avékovope veínoake iyonoâti sá'iri'iokea ya koêkuti áha iyónea. ⁵Kúteanemaka koêku ne nene ûti ya muyókuke ûti. Kalíhaxo, itea ako malíka yónoku kópuhiu. Yokómomapihi kixoaku kalíhuti irúmene yúku oró'okea êno hána'iti hôi. ⁶Kúteane koeku yúku ne nene ûti. Ako hunókoku ne váhere koekúti kópuhiu. Ya xapákuke po'ínuhiko iháxakoku muyo ûti, koatíne vo'oku kópuhiu nene ûti kopítí'inoke ûti. Kuteâti koeku yúku oró'okea, énomonemaka kixoaneye nene ûti koésayu'ixea heú koeti kóyeku ûti ya koeku vóvea yara kúveu mêum. Yoko kutí koe yúku

ukeâti ipihóponovokutike. ⁷Enepone uhá koeti kó'iyevovoku ipúhokovotihiko hó'openo, motóva koéxokeokono, kuteâti hó'openo ôti, hó'openo yoneâti húra kuteâti koéxoe, yoko hó'openo íhae úne. Koati ítone xâne yara poké'e heú kíxea koéxokea kuteâti. ⁸Itea ako ápahuina xâne itoâti sayá'ikoepa emó'u. Ako káyunukapu kahá'ayea koyúhoyea váhere, epó'oxo ra váhere vemó'u, kutí koe vénenu koépekoti. ⁹Énomone veínoa úti viháyu'ikea ne Vúnae, enepone Ha'a úti vanúkeke. Énomonemaka veínoa úti vihákea ne xâne, enepone ítuke Itukó'oviti ákoti pahuíxa Únae. ¹⁰Poéhaxo ne paho úti, itea pí'a vitúkoake, viháyu'ikea koane vihákea. Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ako yusíka kó'iyeaneye. ¹¹Yusíkoikopo ipúhikea ítíveti úne yoko suvá'iti úne xoko póhuti úkeaku? ¹²Yusíkoikopomaka poréxea ha'i azeitona ne xuve figu? itukovo ha'i figu ne xuve úva? Simóya taú'iti uke úne, ako kalíhuina poréxea ítíveti úne. Énomonemaka koéneye kónokea poéhayeane kaná'uti koekúti ipuhíkea ne paho úti.

Koêku ne isoneúti ukeâti xoko Itukó'oviti

¹³Itukovo apêti xâne ya xepákukenoe ko'éxoneti yoko ko'isóneuti, konókoti iyúseyea ítúkeovaxo ya únati kixoku ítúkeovo ákoti kapayásakapu, kuteâti kixoku ítúkeovo ne koati ko'isóneuti. ¹⁴Itea itikápunoe xâne ixómoti kahâ'a anú'ukea po'ínuhiko xâne, epó'oxo áva kotivépiti koane ixómotimaka hexakívokoko, hako uhêpe iséneupinovo. Hákomaka yaupú'ikopovo pe'okoâti ítíkivo ko'isóneuti. ¹⁵Haina ukeâti xoko Itukó'oviti vanúkeke ne isoneúti kuteâti itea úkeakuneye yara kúveu mêum. Koati kixóvokunemaka xâne ákoti êxa Itukó'oviti nê'e, koane ukeâtimaka xapa ndémoniuhiko. ¹⁶Ya koeku ápeyee xâne ixómoti kahâ'a anú'ukea po'ínuhiko xâne koane haxákeovokoko, anêkomaka koésayu'ixeokoko koêku, koane heú koeti po'íhiko kó'iyevovoku koekúti ákoti aunáti. ¹⁷Itea enepone isoneúti ukeâti xoko Itukó'oviti vanúkeke, inúxoti kixóvoku, koati sasá'iti. Ina porexó'ovimaka vitúkeovo xâne kásati omíxone, koane ítúpa'ikoti, yoko ú'uso koyétimaka kámokenoyea isóneu po'ínuhiko. Énomonemaka kutí'inoke uti seánati, koane únati kixoku ítúkeovo, ákoti naivákaxa xâne, koane ákotimaka ítúkaheapu. ¹⁸Kuteâti eho xâne noti ênoti únatinoe ake nonéti, énomonemaka koéneye êho ne xâne kásati omíxone ikasáxotimaka omíxone po'ínuhiko xâne. Enepone pôreupo, aínovo koati únatinoe koane ponóvotinoe ítukéti.

Ápeinoke púveokoko ne xâne

4 ¹Ná'ikopo úkea ne pívikoko yoko ímeikinovokoko? Ako po'i úkeaku ákoti ítukapu xoko váhere iséneu ákoti kayunúkapinoe. ²Poé'ainonoe iséneu po'ínuhiko xâne vo'oku íyekivoa ne ítukevo. Koane vo'oku ákoyea ítea, usó kéyenoé képeki motovâti ítéponi. Pivókoko yoko isíkokomaka vo'ókuke, itea ako ítea ne yâha vo'oku akó'oti yepêma Itukó'oviti. ³Epó'oxo enepo yepemôa, ako paréxapea vo'oku koati pahukóvoti iséneu. Pohúneti keha'âti keúhepekivoa yane váhere yâha ítíki. ⁴Itínoe xâne ú'uso koyéti itávokea hókea Itukó'oviti, ákoikopo

yéxa itíkivo puvoti Itukó'oviti koeku aínayea íyekovo yara kúveu mêum? Enepone xâne iyókovati ne kixovókuti yara kúveu mêum, koati puvoti Itukó'oviti. ⁵Hako ikitíxa yutoxovohí koêti ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, pónevi Itukó'oviti óvoheixea xoko úti, yupíhova kahá'ainovi vitúkeovo kuri'ókopovoti Itukó'oviti, puvâtimaka aínayea víyokovo.” ⁶Itea inamá'axo xúna xoko úti ne seánakovi Itukó'oviti, kuteâtímaka koeku po'i yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Okópa Itukó'oviti ne kapayásokopovoti itea huvó'oxoa ne xâne ákoti kapayásakapu, enepone ikoseânaxovati” kôe. ⁷Síkeaneikopo itúkeovo Itukó'oviti exô kêku. Kéxuna'ixapu yokópi ne Ndeâpu, yanê'e ahikúxeovopitimo. ⁸Yahí'akapaxo ne Itukó'oviti, yanê'e ahí'ókovopitimakamo. Kiríkapa ne váhere kixeku itíkivo, itínoe itúkoti váhere. Kene itínoe pi'asó kixoti ko'ísonueyua, kehá'ati héki Itukó'oviti koánemaka ne kixovókuti yara kúveu mêum, ópohane Itukó'oviti héko. ⁹Ikétivexa iséneuke ne véherevoko. Aíkaxu'ea yokóvo, epó'oxo íyua. Hákonenoe yekóvo itea tíve'ikapu. Hákonoe elóke yokóvo itea aíkaxu'ine yokóvo. ¹⁰Hako kepayásokovo, koane ikéseanaxapá Vúnae, yane kahaná'ikopitimo.

Ako yusíka húkeyea visóneuno po'ínu úti koyúhoyea úti itúkeovo váhere

¹¹Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, hákonoe itikóvo húketi isóneunokoko yixóvoti keyúhoyikoko ákoyea yaúnati. Vo'oku enepone xâne húketi isóneu ínixeá ákoyea aúnati ne po'ínuhiko xâne, koyuhoâti itúkeovo pahukóvoti hákoti exôa koêku, koati inixoâtímaka ákoyea itúkovo ne sasá'iti páhoenovi Itukó'oviti vitúkea ya emó'uke, koane koyuhoâti ákoyea aúnati nê'e. Akoéneye ítike, hainá'ikopo iti itukoâti ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea, itea koati inixeâti ákoyea itúkovo. ¹²Poéhane Itukó'oviti motovâ éxokea xâne ne ponóvoti kixovókuti nókone itúkea, koane poéhanemaka yumópomo xâne nê'e. Poéhanemaka nê'e motovâ koíteovo xâne, koane poéhanemaka motovâ pahúkopea ipihóponovokutike nê'e. Kutí'ikopo íkitixopovo inixépovoti yusíkea húkeyea iséneuno po'ínuhiko xâne keyúhoyi ákoyea aúnati?

Koêku ne pahukóvoti isoneúti

¹³Kó'oyene yakámokenonu, itínoe áhati kó'iyua: “Éhamo itukovo káxe vónope, koane éhamo itukovo pitivóko vónoku. Poéhamo xoénae vóvea ya, koane vipíhoati tumúne ra vítuke. Yane enómo apeínoviti” kó'iyua. ¹⁴Itea ako kalíhuina yéxi kékunoemo ihâroti. Énjakapivonoe ínziwoake ne yápeyi yara kúveu mêum. Koati kuteâti apé kó'iyua kali yôu, yane ako oríko uké'epea. ¹⁵Ya koêkuni “Éhamo itukovo káxe vónope” ké'iyi, hara mani kêti: “Itukapu ahá'inovi Vúnae, haramo vitúko, koane haramo kíxoa úti ne vítuke” mani koeti yiúho. ¹⁶Itea kuteâti ra kêku, yupihovó koene kepayásokivo yane keyúhoyi ítenemo itíki. Yoko uhá koeti yuhôti kuteâti, ako aúnati. ¹⁷Neíxoaneikopo, enepone exoâti kónokea itúkea únati itea ákoti itukâ, koati pahukóvoti.

Kixoku váherexea itúkeovo ne iríku

5 ¹Kó'oyene yakámokenonu, itínoe iríku. Íyeanoe, epó'oxo ikétivexa iséneuke ne kêkumo vo'ókuke ne váhere koekúti simópitinoemo. ²Enepone êno apeínopitinoe, pihínotine ákoyeane aúmati. Enepone êno ípevo yúnaheixone, níkoheane kálihunoe hó'openo. ³Enepone títetina, ôro yoko péhu yúnaheixonemaka, koati ko'ihómuyotine. Yoko énomonemo koyuhópinoe nonékuke Itukó'oviti ákoyea panápu ne itíkivo. Epó'oxo ya hunókokuke, kutí ketímo oró'oeti vekoti xapa yúku vo'ókuke. Énomonemo itukóvo yehópo yaneko káxe vo'ókuke ne êno apeínopiti yúnaheixone kó'oyene. ⁴Enepone mani námoepo ko'itúkeinopitinoe iséne, yúnaepinovo ákoti perexânoe, énomonemakamo koyuhópi nonékuke Itukó'oviti. Epó'oxo enepone tívo'ikeovo ko'itúkeinopitinoe, itópono Itukó'oviti, enepone Vúnae éxoti koeku uhá koeti koekúti. ⁵Koati ikelísokopovotinoe. Ako nêkone yara poké'e. Poéhane yíxivo keúhepeki kéyeku yara kúveu mêum itíkovo. Yara kéyeku, kutí kénœe hó'openo kokínaeti tumúneke koépekeokono. ⁶Pehúkoamaka iká'akeovo yoko koépekeokono ne kixéovovoti xâne yahínoe ponóvoti kixoku itúkeovo, ákotihiko oxéne opósikea kotixoâti.

Konókoti véxea vítea vékea úti kotíveti koekúti ákoti vaukápapu vikéne

⁷Kene itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, hákonoe kemuyá'iko iséneu vo'oku tiú'iti kéyeku, tukú koeti aúkopovope Vúnae. Kutí yáko'e ko'ítuketi kavâne yane ákoyea ímaxapa kúxoixea ne ha'i nóne isáneke, kuxoíxoati ne inúxopoti úko iná nœa, koánemaka ne hunókoku úko motovâti íteovo ne nóne. ⁸Énomonemaka yákoenœoye ákoyea kemúya'ika iséneu koane títiu kéyeyi ikéneke Itukó'oviti, vo'oku yé'exopovone aúkopovope Vúnae. ⁹Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, hákonoe kepahákinovokoko mará'inamo ínixa Itukó'oviti ápeyœa pehúnevo yuhaíkapavine. Yoko ákone ahíkapu ne kaxena yúhoikopeovikumo vo'oku kixoku vitúkeovo. ¹⁰Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, hane motokêa hókeokono kixóvoku ne porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, koeku ítea heú koêti neko tiú'iti koekúti vékoku ákoti imaxovó íxá. ¹¹Vínixœa unátiyœa koêku nekóyohiko, vo'oku títiu kóyeyœa ikéneke Vúnae ákoti aukápapu ikéne. Yoko kémoanœœe koêku neko Njô mekúke. Yéxoanœe unátiyœa kixópaku Itukó'oviti hunókokuke vekoâne Njô neko tiú'itihiko koekúti, vo'oku itúkeovo koati seánati yoko itípakovoti ne Vúnae.

Ako tópi ixíko'okovike Teâku nókone kó'iyœa úti

¹²Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, harâ'a koati nêkone ké'iyi: Enepo itíka koati yuhôti, hako keyuhôa ya iháke ne Íhae Vanúke, áko'o itukovo ya iháke ne poké'e, áko'o itukovo ya iháke koêkuti po'ínuhiko koekúti. Itea itukovo “Êm” kêti, énomone yáko'e, koane itíka ákoti ike'ítukexa po'i ihâe yéxoki kaná'uyœaxo ne yíúho. Itukovo “Áko'o” kêti, énomone yáko'e, koane itíka ákoti po'i ihâe vínoake ikéna'uxi. Énomone yákoenœœe maka hákone ipihéponokono.

¹³Enepo áva xâne koióponovoti kotíveti xepákukenoe, yusikóne ítúkea orásaum. Enepo áva elóketi okóvo, imáka'ika Itukó'oviti. ¹⁴Enepo áva xâne ka'aríneti ya xepákukenoe, ihéxihika ne inuxínotihiko ítúke Itukó'oviti motovâti ítúkinoahiko orásaum koane áhipu'ikea óliu ya iháke Vúnae. ¹⁵Yoko ítóvotimo ne ka'aríneti vo'ókuke ne orásauna xâne kuvóvoti Itukó'oviti. Koexépukopatimo Itukó'oviti koane enepo áva pahúnevo ne ka'aríneti, kasasá'ikopinomatimo Itukó'oviti. ¹⁶Hako hi'onó'uxikoko pehúnevo. Yokóyuhopinokokoa, koane ítíkinakaka orásaum motovâti ítivoa ne váhere kixovókuti. Vo'oku koati êno ítone ítúkea ya orásaum ne xâne ponóvoti kixoku ítúkeovo. ¹⁷Eneponeko Íliya koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke, koati xâne kuteátine úti. Enepone eópone koane kixoku ko'ísoneueya, kuteátinemaka úti. Yanekóyoke koati koxuná'ixovoti ítúkea orásaum, epémoti Itukó'oviti ákoyeamo kêva úko yara poké'e. Yoko yumópa Itukó'oviti. Mopó'a xoénae sei koe kohê ako keva úko yara poké'e. ¹⁸Ikénepoke, ina epemópomaka Itukó'oviti kevópeamo. Koá'axomaka, kevópone. Yane heú koépomaka ihonopea nonéti yara poké'e koane poréxopeamaka há'i. ¹⁹Ítínoe mbo'ínu xoko Itukó'oviti, enepo áva xepákukenoe itavókeati ra kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, epó'oxo áva xâne huvo'óxopati aúkopeovo xokóyoke ne kaná'uti kixovókuti, ²⁰puyákanapa yokóvo rá'a: Enepone huvo'óxopati aúkopeovo únatike, koati koiótovati ne pahukóvoti ya mani yonópea ipihóponovokutike, epó'oxo sasa'ípotinemo ne êno pahúnevo vo'oku ítúkeinokono ne pahukóvoti. Hunókokune.